

որ չի կրնայ զմեզ համոզել, կ'ըսէ, դու չես կարող զիս միանգամայն շողաքորթ ու բարեկամ ունենալ. սէտք է օգնել բարեկամին անոր գործքերուն մէջ, բայց չէ թէ անոր յանցանքներուն մէջ տը :

(Շարունակութիւն.)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆՑ

(Շարունակութիւն, տես թիւ 7.)

() Բնական համար, երբ մայր մը իւր զուակի բնական հաճոյքը լեցնելուն համար ծաղկոյ կ'իջնէ՝ իւր գոտրիկի ձեռքէն բռնած վարդ մի կամ շուշան մը կը կրորէ իւր զուակի վարդանման ճակտին զարդ մը աւելցնելու համար, անոր վարսերու, անոր խաբոբիկ մոզերու մէջ դնելու ատեն, ըսէ իւր սիրելի աղջկան տէս իմ սիրուն զուակս այս ծաղկը ի՞նչ ազնիւ հոտ ունի ու դոյն, և ի՞նչ զարմանալի է, թէ որ մենք ուղենք այսպէս մէկ հատ շինել, նախ տարիներ պէտք է. երկրորդ թէ որ նմանցները հոտ կը պակսի, կամ անոր դոյն, թող անոր բնական կենդանութիւն, որ եթէ մէկը յանգչի ընեմ ըսելով յիմար կը լինի. այս գեղեցիկ վարդը ո՞վ է շինել, ուրեմն իմ ազնիւ աղջիկ ըսէ տեսնեմ, թէ որ չես գիտեր սորու ցնեմ քեզիս, յստեղ մօր սքանչելի աստուածախօսութեան սահման կրնդ արձակի, կրնայ ըսել երկիւղած խօսքերով, թէ այն Վստուած, որ զիս և զքեզ ստեղծել է, զի մենք ասկէ քառասուն տարի առաջ չկայինք, ինչպէս որ այսօր կանք, ու դու սիրուն աղջիկս ասկէ վեց տարի առաջ ո՞չ կայիր և ոչ կը տեսնուէիր, այն երկնքի Վստուած,

որ զիս զքեզ և այս բովանդակ աշքի և մտայ տակ խնայու բաները ստեղծել է, ու սիրելի մօր մը նման մեր վայ խնամք ունի, թէ որ անոր խնամք մէկ ժամ մէր վրայէն սրակոխ, խակոյն կ'ոչնանամք, այսինքն կ'ըլլամք ինչ որ առաջ չէինք, դու որ ինձ համար կենդանի վարդիմն ես կամ շուշան այն մեծ Վստուծոյ ձեռքէն ելած ես, կը տեսնես այս վարդը այս վարդի հոտ բոլոր մարդիկ ժողովին մէկ տեղ, երբ նա չիտայ անկարելի է որ տան, ասոր այս սիրուն դոյն, որ քու այտերէն ալ գեղեցիկ է, Վստուած է դրեր անոր վրայ, գիտես աղջիկս անոր մեծութիւն ու զօրութիւն, այս երկինք ու երկիր որ կը տեսնես սրբան մեծ է, անոր ձեռքին մէջն է, անոր խնամքով կը շարժին ու կը կենան, մեր իսկ սիրտը ու հոգին անոր ձեռքն է, նա մեղանէ, հեղութիւն, խոնարհութիւն, սէր և սուրբ երկիւղ կը պահանջէ, ու ան ալ մեզ համար. զի մենք այս ծաղկի պէս չենք, որ զմեզ վրդուծածի պէս ոչնչուեամք, մեր մէջ բան մի կայ, որ Վստուծոյ մեղի տրուած է որն ոչնչանալ չունի, զի մեռնիր ու չի պակսիր, այն բան մեր հոգին է, այն է որ զմեզ քարերէն, հողէն, ջուրէն, ծաղկէն, կովէն ու թռչուններէն կը տարբերէ, մենք որքան որ այս մարմնով, ուտելով ու խմելով կովին և ձիուն և ուրիշ կենդանեաց պէս ենք խօսքով ու մարմով անոնցմէ տարբեր, անոնք ուտելու քը նանալ միտակ գիտեն, իսկ մենք ուտելու եղանակն անգամ կը մտածենք որն մեր հոգիին արդիւնքն է :

Երբ իմ սիրելի աղջիկ, քիչ մի ևս մեծանաս ու դուն ալ ինձի պէս զուակ ունենաս, կը գիտնաս այն ատեն, թէ հոգին ի՞նչ է մեր մէջ և թէ նա ի՞նչու չոչնչանար ու չի մեռնիր, հիմա խօսքս Վստուծոյ վրայ է ու անոր ուղածն :

րուհի անանց վրայ խօսիմ, Աստուած, ինչպէս որ դու զիս մայր կը ճանչնաս ու կը սիրես, այն պէս ալ բովանակ տիեզերս զանի իրենց ստեղծող կը ճանչնան ու կը սիրեն, իմ աղջիկ, դու զիս ինչպէս կը սիրես. բիղի ծնելուս ու անուշանելուս համար, այնպէս և ես զ'Աստուած կը սիրեմ ինձի կեանք ալ նուեղ և զբեղ ինձ տալու համար, ու դու պէտք է որ զայն սիրես ու վախ նաս անկէ չարիք մը գործածդ ատեն, սիրես զանի ու խնդրես անկէ ուժը, բարիք մը լրացդ ատեն գոհանաս անկէ :

Աստուած, իմ սիրելի դստրիկ միշտ սրտիդ մէջ սրահէ, որ լաւ ապրիս . սրտիդ մէջ կենալու մէկ հատիկ միջոց առ է, որ միշտ հեղ ու խոնարհ ըլլաս . դքեղ ուրիշ աղջիկներէն վեր չ'դնես, այլ թէ բարկը ընելու մէջ շատ պակաս մնացած անոնցմէ . թէ որ խոնարհ ըլլաս իմ սիրելի աղջիկ միշտ Աստուած մոտացդ կերենայ ու քու հետ սիրելի չօր մը պէս կը տեսնուի, երբ միտքդ զանի տեսնէ անհնարին բերկրութիւն կուեննաս . կուզես որ ես մէկ օր մը քեզմէ հեռու կենամ, ոչ, ուստի պէտք է որ այնպէս և չուզես մէկ վայրկեան անգամ զանի քեզմէ հեռու կենայ . գիտես սիրելի աղջիկս, այն չար աղայքը ու վատ աղջիկները ինչու կատենք . որովհետեւ անոնք աստուծոյ ուղած չեն ընէր, ու Աստուած ալ անոնցմէ հեռացեր է, անոր համար անոնք իրենց վրայ սիրոյ բան չեն ձգած, ուստի չեն սիրուիր, թէ օր դու կուզես որ միշտ զքեզ սիրենք ես և հայրդ և եղբայրներդ պէտք է նախ և առաջ դու զ'Աստուած սիրես՝ որ քեզ կեանքը տուած է նա՝ որ կը խնամէ զքեզ, նա սրբաւոր մէջնէ ու հոգւոյդ հետ. նախ զանի սիրելու ես ու անոր առաջ երեսի վրայ ի յնալով օր բանի միանգամ բսելու

եւ, իմ բարի ու երկնաւոր Հայր որ երկնքի մէջն էս . քոյ սուրբ անուէր ինչպէս որ սուրբ է թող ինձմով ալ սուրբ ըլլայ . քու մէկ հատիկ թագաւորութեան տակ թող որ ապրիմ ինչպէս որ քու հրաման տիեզերաց վրայ անգարծ է . թող իմ սրտիս ու կամացս վրայ ալ այնպէս ըլլայ, իմ մշտնջենաւոր սնունդս ինչպէս որ յանգոյէ կեանքս տուիր մեծ առատասրտութեամբ տուր և մի խնայեր, մեր թեթեւ պարտադան ցուծիւնները կ'աղաչեմք բանի տեղ մի գներ ու կարեորութիւն մի տաք, այն մենք քեզմէ խրատուած ո՛վ երկնաւոր Հայր կը թողնենք մեր դէմ պարտաւոր գտնուողներուն, ու դու որ գիտես մեր գիւրբաբեկ յոյսը ու հաւատքը, ուստի զմեզ աշխարհիս փորձութե մի մատներ, եթէ քու օրհնեալ կամօք կը մատնես . մեր յոյսը ու հաւատքը մեր մէջ ամրապնդէ, որ ասբրինք չարի որոգայթներէն, քեզի փառք յաւիտեանս ամեն :

Իմ սիրելի դստրիկ, կը տեսնես այս սիրուն շուշան ասոր պատուական գոյնը ու անուշ հետք առանց մեր երկնաւոր չօր կամաց չի լինէր, նա է որ կը խնամէ, ոչ միայն ծաղիկներ, ծառեր ու բոյսեր, այլ ամեն արարածները ամեն օր ամեն վայրկեան անոր խնամք կը վայելեն յետին բոյսէն ու ամեն մանր ճճիէն, մինչև արեւ ու լուսին ու երկնից այն մեծամեծ լուսաւորներ միշտ անոր օրինաց տակ ու անոր սուրբ կամօք կը շորժին կապրին ու կը վերջանան, իմ սիրելի աղջիկս, գիտցիր որ անոր այնքան մեծութեան հետ մէկ սքանչելի յասկութիւն մի ունի, այն է, միշտ ապուրայն կը տեսնէ, ու գաղանկները կը քննէ, ու բան մի չը կ'այ, որ անոր աչքէն ծածուկ մնայ, դու՛ իմ աղջիկ ասկէ վերջ միշտ միտդ պահէ ու վախ չիր անկէ, որ ծածուկ ոչ գէշ բան մի

անգամ խորհիս կոմ գործես : Թշու-
շուներ , գաղաներ , անասուններ ,
թէ որ աւլուներմ բոյսեր ու տունկեր
կարելի է որ չեմ սխալիր , անոր անուն
կ'որհնեն , անոր աղօթք կրնեն և իրենց
անունդ կը խնդրեն ու նոյնպէս իմ
աղջիկս մեր պարաքն է անոր սուրբ ա-
նունը օրհնենք ու փառաւորենք , ա-
ղօթիւք որ մեր ձայնը լսէ , լսելով ըզ-
մեզ պահէ պահպանէ :

Սիրելի աղջիկս խօսքս այսքանով
չի լմնար այլ թէ ծաղիկներոն նկատ-
մամբ այսքան ըօի , իսկ երբ դու ու-
զես որ աւելի մերերկնաւոր Հօրսի յն
վրայ քեզ խօսիմ , պիտի ղմարիս ու սիր-
ալդ հոգիդ քննէ պիտի բռնի թռչի
անոր սուրբ աթոռին առաջ ու պիտի
փարի անոր պ սառնանդանին , ուխտէ
մեծ սիրով միշտ սիրել այնպիսի Հայր
մը , այնպէս բարի Մարտի մը ու անոր
մէկ հատիկ որդին Յիսուս Վրիստոս
որ մեր սիրոյ համար զմեզ փրկելու .
սիրով մահուան բաժակը առած է ,
ու մեր կեանքը իւր մահով գնած է :
Սիրելի աղջիկս գիտեմ որ լսել կուզես
ու ես ալ պարտք ունիմ քեզ լսելու ,
ուրեմն այս աղնիւ բարունակի սակը
նստինք քեզ մի ըստ միով : պատմեմ թէ
մենք ինչ ենք :

Մենք բոյսերն ու կենդանիներէն
գերազանց տարած մի ենք , մեր մէջ
բանական հոգի կայ , ինչպէս որ պահ մը
առաջ ըօի քեզ , այս բանական հոգին
անմեռ է , ինչպէս որ Մտուած սկիզբն
ու վերջ չունի , նոյնպէս մեր հոգին
իւր սկիզբը կառնէ յԱստուծոյ ու վերջ
կունենայ առ Մտուած լսել կուզեմ
վերջանալիք չունի , կենդանին այն է
կով ու ձին , գառնուկն և այլն , որոնք
որ կաձին կը շարժին ու կապրին այն
բան է անոնց կեանքը . իսկ մեր այնպէս
չէ , մենք այս կեանքի մէջ ուրիշ ան
վերջ օրմը ալ կուենանք , և այն ան-

վերջ օրը ձեռք բերել մեր կամե-
ցողութեան ասկի է , մեր ազատ կա-
մօր կը զատենք : Այրիւս կերպ է այն ան
վերջ օրը մեզի համար , երբ մէկ աղ-
ջիկ կամ տղայ իւր ծնողաց բարի խրատ-
ներուն կը լսէ , ինքը բարի ըլլալու
կը ցանկայ , և միշտ բարի բարի
գործքով կը քալէ , այն է՝ երբէք ուրիշն
փնաս չի տար , սուտ չի խօսիր , եր-
գում չիներ , չի հայհոյեր և այլն այն
է որ անվերջ ուրախութեան մէջ կը
մտնէ օր մը , իսկ այն որ բարի խրատը
կը մերժէ , չարը կը սիրէ , ընկերու-
թեանց զրուանք կըլլայ , ու իւր բարի
Մարտի ներկայութիւնը ոչ ինչ կը
համարէ , օր մը անվերջ թշուառու-
թեան մէջ կը մտնէ , ուրիշ կարելի չէ
ազատիլ : Այս մեծ և նշանաւոր խօս-
քերս կարելի չէ որ ի միտ առնես , մին-
չե որ քեզի մեր սկիզբը չը բացատրեմ
ու մեր թշուառութեան վարագործը
աչքիդ առաջ չը բանամ :

Սիրելի աղջիկս , այս բովանդակ բա-
նէրը , որոնք որ աչքիդ առարկայ կը
լինին , ու միայնք կրնայ բռնել , այն
ամեն մեր երկնաւոր Հայրը իւր միա-
ծին որդւոյն և Սուրբ Հոգւոյն հետ
վեց աւուր մէջ չեղածէն հրամայեաց
ու եղեր են , ասոնք ամենը Մտ-
ուծոյ մէկ « եղելի » յըլլայ լսելով եղեր
է , այս լոյսը որ ամեն բան մեր աչքին
կը լուսաւորէ դոյն կուտայ և ձեռ ,
տեսակը կըղատենք անով առանց դիմ-
ուարութեան , անոր առաջին հրամա-
նով եղած է , արեւն ու լուսին և տա-
տեղները որոնք դիւերուան երկնից
զարդն են , չորրորդ օր արեւու հաւաք-
ումէն հրամայեց ու հաստատուեցան ,
բոյսեր , ծառեր , անասուններ , գա-
ղաներ , թռչուններ , ձուկներ և ամեն
բան լոկ ասաց ու եղան , հրամայեց ու
հատապուեցան . բայ ի մարդէն , վեց
աւուր մէջ ամբողջ եղած են և անոնց

կարդաւ որի ալ ածու մը ու չըջան իւր
անհուն հանճարի օրինաց տակը կը
դառնան դո՛ւ հերոսով . զի ինչպէս որ
առաջին օր և առաջին ժամ էր տրե-
նոյն է և այսօր և միշտ , անոր պէս
ալ կենդանիք , բայտեր իրենց յաջորդա-
կան շրջանի մէջ . դու սիրելի աղջիկս
երբ տան մը տաճարի մը գեղեցիկ և
հսկայ շէնքը ու ձևը կը տեսնես անոր
ճարտարապետին վրայ զարմանքդ չա՛
ւելնոր , ու չե՛ս սրանչանոր , հապա-
չես դմայիր . երբ այս տիեզերք ու իր
մէջի բովանդակ գործքերը որոնք Աս-
տուծոյ հրամանով եղած են , աւելի
սքանչելին այն է , որ միշտ և շարունակ
անոր սուրբ օրինաց տակ կընտրուին
ու կը հիննան առանց իրենց տեսակ
և ձև կորսնցնելու , շուշան ու վարդ-
աետար , այս տարի ինչպէս որ ծաղկեցան
զմեզ զուարճացուցին ու թառամելով
սիրտերնիս կատրեցին , յաջորդ տարին
ալ նոյնպէս պիտի ծաղկին , կամ այն
տրամաէն , կամ անոր ունեզէն , կը
տեսնես աղջիկս , անոր մեծ հանճարը՝ որ
չսփել անկտրելի է . զի սերմը տակդ
ծառած է ծաղկի մէջ , ծաղկիկը ըրած է
աւնդը սերմը իր մէջ . նոյնպէս և կենդա-
նիք , զի երբ գառնուկը իւր մօրէն կը
ծնի , իւր մօր սրգին է , ու իւր գառ-
նուկին մայր , որ ժամանակը իւր վարա-
գութին տակը միշտ ծածկած կը պահէ ,
ու նոյնպէս և դու իմ աղջիկս երկու
նշանակութիւն ունիս . իմ զաւակնես
ու իմ թոռան մայր , ես ալ քեզի պէս
էի իմ մօր քու մամուդ , անանց վրայ
ուշդ բաց , սիրտդ պատրաստէ այն
բարի Աստուածը սիրելու ու անոր
գործոց խեղամտելու , ու անոր կամաց
հետեւելու , որուն վաղճան անկերջ
օրերուդ երջանկութիւնն է :

Այս վեց աւուր Արարչութիւն
կրան , որուն մէջ երկինք ու երկիրու ա-
նոր մէջի բոլոր գարգերով եղեր են Աս-

տուծոյ հրամանին համեմատ . այս վեց
աւուր մէջ մենք ալ սկիսքը ունինք ու մեր
սկիսքը վեցերորդ աւուր ամեն բանէն
վերջն է , թէ որ Աստուածաշունչ գիրքը
կարդալու կարողանաս , ու ոսկանկի պէս
կարդաս կ'տեսնես հոն , ու ետալ միտքդ
տանելու չափ պիտի խօսեմ քեզ , ու
դու մօրէդ չ'հանելու չափ պիտի
զգուշանաս . զի իրբե համար պիտի
պահանջեմ քեանէ , թէ որ բաւ պատաս-
խանես անուշիկ շրթունքներդ պիտի
համբուրեմ ու դքեզ սրտիս վրայ պիտի
սեղմեմ ու վարսերդ պիտի գգուեմ . զի
դու սրտիս ուղածին պէս դաւակ կը
լինիս , Աստուծոյ սիրելի , ու մարդ-
կային ընկերութեան անդամ , մեր երկ-
նաւոր Հայրը ինչ որ ուղեց որ բլան ,
իմ սիրելի աղջիկս , մեկ խօսքով ու
“ եղիցի ” բառով կը վերջանար , ու
կըլլար , ինչպէս որ հայրդ երբեմն
քեզի ակնարկելով մը կիմացնէ , թէ
ջուր կուղէ , ու դու շուտով անոր
հրամանը կը կատարես անոր ջուր տա-
լով , այսպէս ալ երկնաւոր Հօր ակնարկ
այս ամեն գեղեցիկ արարածները աւ-
ուաջ բերած է , բան կուգայ մեր խան-
ճարութին , ու վերջին արարածին մայր
դուն . հոս կանկ կառնեմ ու գոհու-
թիւնս Տէրոջ կը նուիրեմ որ ամեն գե-
ղեցիկ արարածները սոսկ բանիւ ա-
ւաջ բերած է , իսկ զմեզ ոչ այնպէս ,
այլ խորհողով ու գործով . ո՞վ Աստուած
ամենակարող , ի՞նչ է բանաւոր սրգը որ
այսքան կարեւորութիւն կուտաս , մի
թէ քո անթիւ փառաբանչաց մէջ
մարդկանց պէս աղիւս ու տրտուալան
չ'կայ , որ մարդն այսպէս կը վսեմացնես .
անս սիրելի օրիորդս անոր մեծ սէրը
անորը մեծ իննամբը . ուստի միշտ դո՛ւ
եղիր որ ամենաջարի եւ խնամող
Հայր մի ունիս երկինք ու սրտիդ
մէջ և ամեն տեղ , ուրեմն ժամ
է սիրելիս մեր խանճարութին մօտիկ

նանք ու պատկառանքը բանանք եւ հիանանք իսկ անոր վրայ . տես մեր երկնաւոր Հայրը ինչ կընէ, կըհրաւիրէ Եփեսոսի քաղաքէն մարդ ըստ պատկերի մերում եւ ըստ նմանութեան . որոյ հրաւեր կը կարգայ այս ամենի մաստ, ամենակատարեալ Հայր, իւր ծոցածին բանին, իր միակ որդւոյն, որուն սէր ու գութը ապա պիտի խօսիմք իմ սիրելի աղջիկս, ալ որոյ կը կանչէ իւր մշտնջենակից սուրբ Հուոյն, ասոնց միասնական Մատուածութիւն անուն կուտան մեր եկեղեցւոյ սուրբ Հայր, ու ասանք Հայր եւ Սրբի եւ սուրբ Հոգի մի են, ասոնց վրայ մարդու խօսքը կը պակսի ու իմաստ ոչինչ կը լինի . դու այս երեք պաշտելու միմեակ պարօք եւ հարկ ունիս, ճառելու ոչ երբեք, զի այն մանուկը յիմար է երբ կը ջանայ արեւու մակերեւոյթի ջերմութիւն ու շառոււիղները պարզ աչքք քննել . խեղճ աչքէ կենիտ ու ոչինչ կը շահի, զի անոր խանձող շառուիղներ ու ճառագայթներ աչքին փնաս կը պատճառեն . ալեկ է արեւու ջերմութեան տակ աճիլ ու անոր ըստ ու արդարաւորութիւնը վայելել . իսկ անոր նաեւ, այն է զոյն քննել միշտ յիմարի դործ է :

Սիրելի աղջիկս կարգ մեր նախահօր լինելոյն հասաւ . ուշդ բաց տես թէ մեր բարի Մատուած ինչ կընէ, նախ մէկ ամեն ծառերով զարդարուն տարտեղ մը կը տնկէ արեւելքի մէջ, ու հող կառնէ երկրէն եւ կը լինէ այն հողազանկուած մարդ, մարդը կը լինի կենդանի, ու կը վիշտ անոր երես իր տնայտու եւ սուրբ շունջը, կըլինի մարդը հոգի կենդանի, այն է բանաւոր, իրեն պէս իր պատկերի նման կընէ Միայր, մեր նախահօր անունը Միայր աղջիկս, ալեկ միտդ պահէ . ո՛հ ինչ լինի է մեր սկիզբը, Մատուած հող ինչ ու այն հող կենդանի կը լինէ,

ու իւր շունչ կը վիշտ անոր մէջ, մարդ կը լինի բանաւոր ու Մատուած պատկեր, Միայր առաջին մարդը միմեակ այն պարտիզի մէջ կը դնէ, սրուն անունը կը կամ համարաւոր էր . այս մատուած պատկեր իմաստութիւն լեցուած բանաւոր մեր նախահօրը Միայր գիտէր որ իրեն օգնական մը պատկերակից մը կը պակսի, ու Մատուած արդէն կուգէր անոր օգնական մը ապա անոր վրայ թմրութիւն մը դրաւ, այսինքն քնացաւ Միայր մեր բարի արարիչ անոր կողէն հատ մի հանեց ու անոր պէս չքնաղ կոյս մի ստեղծեց . ու կենդանութիւն տուաւ, երբ մեր նախահօրը արթնցաւ իրենքով իրեն պէս մի գտաւ բսելով, ահա հիմայ իմ ոսկորէն իւր ոսկորը ու իմ մարմինէն իւր մարմինը, ասիկայ թող կնիկ կանչուի ի զի որովհետեւ մարդէն ելաւ . ու այս չքնաղ աղջկան անունը Միայր դրուեցաւ, որ կեանք կը թարգմանուի, այս առաջին մարդ եւ առաջին կին մեր արմատներն են, ու ասուցմէ է որ մենք առաջ եկած ենք . մեր խանձարուրը այն կը դնեն, այն գրաւատ, որուն մէջ կեանքը աւանդանք եւ թշուառութիւն ճառակեցինք . Սիրով մինչեւ հոս լսեցիր սէրելի աղջիկս, անշուշտ եւ դորմացար թէ Մատուած մեծ սիրոյն վրայ, թէ մեր սկիզբն վրայ, եւ թէ այն անմեղ երկնասարդին Մատուած ձեռքէն եւ լած մարդուն ու սիրոյն կուսին սքանչելի Միայրին վրայ . երեւակայէ, երբ մէկ չգտնուած պարտիզի մը մէջ չքնաղ ու լուսազգեստ անմեղութեամբ կոյս մը ունոյնպէս եւ երկնասարդ մը ձեռքէն, այն տննման սրտեղջը իրենց թեթեւ ոտից տակը զուարճանայ եւ երկնից տէրը իւր սուրբ եւ սքանչելի փառքով դիմէ հոն իւր սիրելեացքով ալ անկէ ալեկ բան կայ, հարկաւ ոչ պիտի բռնուի :

Ա. Գ. Վ.

(Շարունակելի :)